

Agnieszka Peszko*, Bartosz Soliński**

POMOC PUBLICZNA DLA SEKTORA ENERGETYKI ODNAWIALNEJ

Implementacja projektów związanych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii napotyka na wiele barier, w szczególności natury finansowej. Istotnym problemem jest również brak niezbędnej wiedzy i doświadczenia w formułowaniu tego typu projektów oraz uruchamianie właściwych źródeł ich finansowania. Artykuł stanowi przegląd krajowych i unijnych źródeł oraz mechanizmów finansowania projektów w sektorze energetyki odnawialnej w Polsce.

Słowa kluczowe: źródła finansowania, energetyka odnawialna, Fundusze Ochrony Środowiska, Fundusze Strukturalne, Fundusz Spójności

PUBLIC AID FOR RENEWABLE ENERGY SECTOR

Implementation of investment projects connected with utilization renewable energy sources has faced many problems, especially financial. Lack of necessary knowledge and experience in creating this type of projects, as well as finding proper way of financing for those projects is an essential problem. This article is a survey of state's and UE's mechanisms and sources of financing projects in renewable energy sector in Poland.

Keywords: way of financing, renewable energy sources, Environment Protection Funds, Structural Funds, Cohesion Fund

1. WPROWADZENIE

Pomoc publiczna przeznaczona na finansowanie inwestycji w sektorze energetyki odnawialnej ma kluczowe znaczenie dla rozwoju tego sektora. Inwestorzy próbując zrealizować inwestycje z sektora energetyki odnawialnej, usilnie poszukują różnych sposobów ich finansowania, które umożliwią im zbilansowanie wymaganych nakładów. Inwestycje te charakteryzują się dużą kapitałochłonnością, dość długim okresem zwrotu kapitału (6–10 lat), a przy nieustannej zmienności otoczenia instytucjonalno-prawnego – zwiększonym poziomem ryzyka. W chwili obecnej, nawet przy ustaleniu wyższych cen za energię z tych źródeł w porównaniu z cenami za energię ze źródeł konwencjonalnych, realizacja tego typu inwestycji bez udziału dotacji i preferencyjnych kredytów nie jest możliwa, a przynajmniej ekonomicznie nieopłacalna.

* Katedra Analizy Systemowej i Modelowania Cyfrowego, Wydział Zarządzania, Akademia Górniczo-Hutnicza, Kraków

** Katedra Zarządzania Przedsiębiorstwem, Wydział Zarządzania, Akademia Górniczo-Hutnicza, Kraków

Integracja Polski ze strukturą Unii Europejskiej nałożyła na Polskę określone cele związane z rozwojem energetyki odnawialnej. Cel indykatywny, zawarty w Traktacie Akcesyjnym do Unii Europejskiej dla Polski, został określony na poziomie 7,5-procentowego udziału energii odnawialnej w całkowitym zużyciu energii, a w ostatnio znowelizowanej ustawie o prawie energetycznym określono także udział tej energii w produkcji energii elektrycznej na poziomie 9% dla roku 2010 [7]. Unia Europejska w dyrektywie 2001/77/EC o promocii energii elektrycznej wytwarzanej z odnawialnych źródeł energii na wewnętrznym rynku energii [2] postawiła swym członkom jeszcze ambitniejsze cele dotyczące udziału energii ze źródeł odnawialnych w całkowitym zużyciu energii i całkowitej produkcji energii elektrycznej, odpowiednio na poziomie 12% i 22,1% dla 2010 roku. Realizacja tych celów wymaga zaimplementowania odpowiednich mechanizmów wsparcia rozwoju tego sektora – a w szczególności sektora pomocy publicznej – w postaci wszelkiego rodzaju subwencji, dotacji czy też preferencyjnych kredytów.

Jak dotychczas, wprowadzone mechanizmy (tj. obowiązek zakupu energii odnawialnej, cele ilościowe udziału energii ze źródeł odnawialnych w sprzedaży energii odbiorcom końcowym) nie wpłynęły znacząco na wzrost udziału tej energii w Polsce, który w roku 2003 wyniósł zaledwie niecałe 3% i wciąż dostrzegalny jest deficyt energii z tych źródeł. Także w tym aspekcie można stwierdzić, że wielkość pomocy publicznej dla energetyki odnawialnej w latach poprzednich była niezadowalająca. Jednak przystąpienie Polski do Unii Europejskiej, dzięki środkom funduszy wspólnotowych, daje nowe możliwości rozwoju tego sektora. W artykule przedstawiono najważniejsze, istniejące w obecnej chwili, instytucje i stosowane przez nie instrumenty pomocy publicznej skierowane do sektora energetyki odnawialnej, które podzielono na środki publiczne: krajowe i wspólnotowe.

2. MECHANIZMY POMOCY PUBLICZNEJ

W Polsce, do dnia 1 maja 2004 roku, aspekty związane z pomocą publiczną regulowała ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. o warunkach dopuszczalności i nadzorowania pomocy publicznej dla przedsiębiorców. W związku z wejściem Polski do Unii Europejskiej, ustawa ta została uchylona – w tym zakresie obowiązują przepisy Unii Europejskiej – oraz została wprowadzona ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej.

Ustawa ta nie zawiera żadnych przepisów określających warunki dopuszczalności pomocy i ma charakter proceduralny. Reguluje ona m.in. sprawy postępowania w zakresie opracowywania programów pomocowych, przygotowywania notyfikacji do Komisji Europejskiej oraz współpracy z Komisją Europejską w zakresie pomocy publicznej. W tym przypadku obowiązującą definicją pomocy publicznej jest definicja przedstawiona w Traktacie ustanawiającym Wspólnotę Europejską (art. 87 ust. 1 Traktat Wspólnot Europejskich), mówiąca, że jest to wszelka pomoc przyznawana przez państwo członkowskie lub przy użyciu zasobów państwowych w jakiegokolwiek formie, która zakłóca lub grozi zakłóceniem konku-

rencji poprzez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów, w zakresie, w jakim wpływa ona negatywnie na wymianę handlową między państwami członkowskimi.

W przypadku energetyki odnawialnej bezpośrednie odwołanie się do finansowego wsparcia zostało zawarte w prawie ochrony środowiska, prawie energetycznym oraz w prawie podatkowym, a z przytoczonych wyżej definicji jasno wynika, że w przypadku pomocy publicznej w postaci dofinansowania inwestycji z tego sektora, ma się do czynienia z uprzywilejowaniem danych producentów (tzn. producentów energii ze źródeł odnawialnych).

Pomoc publiczna obejmuje dwa rodzaje mechanizmów:

- 1) mechanizm udzielania środków,
- 2) mechanizm zmniejszenia obciążeń.

Pierwszy mechanizm polega na skierowaniu przez państwo odpowiednich nakładów na wsparcie przedsiębiorców i obejmuje wszelkiego rodzaju subwencje, dotacje, preferencyjne kredyty czy też dopłaty do oprocentowania kredytów. Tego typu pomoc dla sektora energetyki odnawialnej przyznawana jest przez wszelkiego rodzaju fundusze mające w swych priorytetach ochronę środowiska i rozwój odnawialnych źródeł energii.

Drugi mechanizm polega na rezygnacji przez państwo z należnych mu świadczeń i obejmuje ulgi i zwolnienia, preferencyjne stawki podatkowe czy też zwolnienia z opłat i kar. W Polsce szczególne znaczenia dla sektora energetyki odnawialnej ma zwolnienie z podatku akcyzowego sprzedaży energii elektrycznej wytworzonej w tych źródłach, a także zwolnienie z opłat za pobór wody na potrzeby energetyki wodnej i geotermalnej.

3. KRAJOWE INSTYTUCJE FINANSUJĄCE PROJEKTY Z SEKTORA ENERGETYKI ODNAWIALNEJ

W Polsce od kilkunastu lat działają instytucje udzielające pomocy organizacjom samorządowym i przedsiębiorcom realizującym inwestycje w zakresie ochrony przyrody. Instytucje te obejmują swym finansowaniem przedsięwzięcia proekologiczne, w tym oczywiście inwestycje związane z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii. Odnawialne źródła energii umożliwiają ograniczenie emisji gazów cieplarnianych oraz powodują redukcję emisji zanieczyszczeń powstających w wyniku energetycznego spalania paliw kopalnych. Rozwój ich mieści się więc w zakresie pomocy dla celów ochrony przyrody i wpisuje w ideę zrównoważonego rozwoju gospodarczego, poprzez pozytywny wpływ na środowisko i substytucyjny charakter w stosunku do paliw kopalnych.

Wśród najważniejszych instytucji finansujących inwestycje w odnawialne źródła energii w Polsce należy wymienić:

- EkoFundusz,
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW),
- Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW),
- Bank Ochrony Środowiska (BOŚ).

Środki, którymi dysponują Ekofundusz, NFOŚiGW i WFOŚiGW są niejako podstawą finansowania ochrony środowiska w Polsce. Natomiast BOŚ czerpie znaczną część środków na mocy porozumień z NFOŚiGW. BOŚ w swej ofercie dysponuje kilkoma kredytami z przeznaczeniem na inwestycje z zakresu energetyki odnawialnej. Szczególnie interesujące dla przedsiębiorców są kredyty preferencyjne przyznane na ten cel, a finansowane ze środków NFOŚiGW. Tego typu finansowanie stało się możliwe dzięki podpisaniu umowy trójstronnej zawartej pomiędzy BOŚ, Polskimi Sieciami Elektroenergetycznymi i NFOŚiGW.

3.1. EKOFUNDUSZ

EkoFundusz jest jedną z kilkunastu największych fundacji działających w dziedzinie ochrony środowiska na świecie. Fundacja EkoFundusz została założona w 1992 roku przez Ministra Finansów do zarządzania środkami pochodzącymi z tzw. ekokonwersji długów, czyli z zamiany części zagranicznego zadłużenia Polski na wspieranie przedsięwzięć w zakresie ochrony środowiska. Podstawowym źródłem przychodów EkoFunduszu są wpływy z ekokonwersji polskiego długu, wynikające z umów Polski ze Stanami Zjednoczonymi, Francją, Szwajcarią, Włochami i Norwegią. Odpowiednie kwoty z tego tytułu zagwarantowane są corocznie w ustawie budżetowej w dziale „obsługa zadłużenia zagranicznego” i regularnie wpłacane na konto EkoFunduszu z budżetu państwa, jako zobowiązanie Polski wobec krajów – donatorów. Oprócz przychodów z tytułu ekokonwersji długu oraz operacji bankowych Fundacja dysponuje również wpływami z darowizn zagranicznych.

Jedyną formą wsparcia udzielanego przez EkoFundusz są bezzwrotne dotacje. Udzielane są one na dofinansowanie przedsięwzięć w pięciu priorytetowych dziedzinach:

- 1) ochrony powietrza,
- 2) ochrony klimatu,
- 3) ochrony Bałtyku,
- 4) ochrony przyrody,
- 5) gospodarki odpadami.

Odnawialne źródła energii umożliwiają ograniczenie emisji gazów cieplarnianych oraz powodują redukcję emisji zanieczyszczeń powstających w wyniku energetycznego spalania paliw. W związku z tym mieszczą się w statutowych celach działania EkoFunduszu, w szczególności w dziedzinach ochrony powietrza i klimatu.

EkoFundusz w celu poszukiwania i dotowania najlepszych projektów przyznaje także dotacje poprzez ogłaszanie ogólnopolskich konkursów w wielu dziedzinach. W roku 2004 rozpoczęto konkurs dotyczący jednego ze źródeł energii odnawialnej – biomasy pt.: „Energetyczne wykorzystanie biomasy”. Poza tym EkoFundusz opracowuje własne wieloletnie programy sektorowe lub regionalne, mające na celu kompleksowe rozwiązania istotnych problemów ekologicznych, w których udziela wsparcia we wszystkich zadaniach, będących jego składowymi.

EkoFundusz w roku 2004 uruchomił nowe mechanizmy dofinansowania powtarzalnych projektów dotyczących odnawialnych źródeł energii, poprzez system dopłat do jednostki produktu. Dotacja jest przyznawana w wysokości określonej w tabeli 1, do wyczerpania limitu środków.

Tabela 1

Mechanizm dofinansowania powtarzalnych projektów poprzez system dopłat do jednostki produktu w EkoFunduszu

Rodzaj produktu	Jednostka	Maksymalna dopłata do jednostki	Limit finansowy na rok	Limit ilościowy na rok	Limit udziałowy [% nakładów inwest.]	Warunki
Estry oleju rzepakowego	tona	200 zł	10 mln zł	50 000 ton/rok	10%	– powyżej 10 000 ton produkcji estrów na rok, – udokumentowane dostawy krajowego ziarna rzepakowego, – udokumentowany odbiór produkcji estrów do celów dystrybucji jako biopaliwo
Kolektory słoneczne	m ²	1000 zł	10 mln zł	10 000 m ² /rok	40%	– obejmuje instalacje kolektorów (płaskich lub próżniowych) wraz z niezbędną instalacją – instalacje powyżej 50 m², – dla projektów nowych jak i zaawansowanych mniej niż w 60%
Elektrownie wiatrowe	MW	700 000 zł	35 mln zł	50 MW/rok	15%	– dotyczy nowo podjętych inwestycji, – turbiny wiatrowe powinny być nowe i pochodzić w 60% z UE lub krajów donatorów, – inwestor powinien posiadać m.in. pełną dokumentację techniczną, badania zasobów wiatru, warunki przyłączenia do sieci oraz wszelkie wymagane uzgodnienia i pozwolenia
Plantacje roślin energetycznych	ha	1000 zł	10 mln zł	10 000 ha/rok	15%	– wielkość plantacji 50–500 ha, – zgoda Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody, – udokumentowany odbiór biomasy

Źródło: opracowanie własne na podstawie [10, 12, 19]

Dla tego typu projektów wprowadzono także przyspieszoną procedurę rozpatrywania wniosków z pominięciem fazy ankietowej.

Należy stwierdzić, iż przedsięwzięcia związane z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii stanowią od kilku lat jeden z podstawowych kierunków finansowania EkoFunduszu. Łącznie udział sektora ochrony powietrza i klimatu w dotacjach od początku działalności stanowił ponad połowę i kształtował się na poziomie około 53%. Beneficjentami były zarówno władze samorządowe, instytucje budżetowe, organizacje społeczne jak i przedsiębiorcy. Dotacja dla projektów realizowanych przez przedsiębiorców jest przyznawana do wysokości 30% kosztów projektu, a dla przedsiębiorców z sektora MSP do 45% kosztów projektu.

Środki EkoFunduszu przyznawane są w fazie realizacji projektu, etapowo. Każdy projekt dzielony jest na etapy. Każdy z nich kończy się odbiorami merytorycznymi i finansowymi. Środki finansowe przekazywane są po pełnym wykonaniu i przyjęciu danego etapu.

Od początku działalności EkoFundusz (lata 1992–2004) wydatkował łącznie około 1212 mln zł na dofinansowanie ponad 1100 projektów, a średni udział dotacji w finansowaniu projektów wyniósł 21% [10] (tab. 2). Uzyskanie dotacji umożliwia więc budżetowanie projektów w sektorze energetyki odnawialnej oraz otwiera drogę do uzyskania funduszy od innych instytucji finansujących w postaci kredytów czy też pożyczek.

3.2. FUNDUSZE OCHRONY ŚRODOWISKA

W Polsce największe możliwości pomocy publicznej skierowanej na ochronę środowiska posiadają NFOŚiGW i WFOŚiGW. NFOŚiGW jest pierwszą polską instytucją finansującą przedsięwzięcia w ochronie środowiska. Swą działalność rozpoczął w 1989 roku. Celem jego działalności jest finansowe wspieranie inwestycji ekologicznych o znaczeniu i zasięgu ogólnopolskim i ponadregionalnym oraz zadań lokalnych, istotnych z punktu widzenia potrzeb środowiska. Obok narodowych i wojewódzkich funduszy działają także fundusze gminne i powiatowe, stanowiące istotną część systemu wspierania polityki ekologicznej państwa. Wspierają projekty związane z ochroną środowiska zgodnie z kryteriami i priorytetami przyjętymi w danym województwie.

Dystrybucja środków finansowych z narodowych i wojewódzkich funduszy odbywa się w ramach różnych dziedzin, między innymi także w ramach ochrony klimatu i powietrza. Uchwałą Rady Nadzorczej z dnia 20 września 2004 NFOŚiGW określił listę priorytetowych programów planowanych do finansowania w 2005 roku, w której pod numerem 4 został zawarty program „Ochrona środowiska przed zanieczyszczeniami poprzez zapobieganie i ograniczenie emisji zanieczyszczeń oraz oszczędzanie surowców i energii”. W programie tym będą finansowane m.in. zadania, w których mieści się rozwój energetyki odnawialnej:

- oszczędzanie surowców i energii,
- wykorzystanie alternatywnych, przyjaznych środowisku źródeł energii.

NFOŚiGW i WFOŚiGW środki swe czerpią z tytułu: opłat i kar za korzystanie ze środowiska, opłat eksploatacyjnych i koncesyjnych oraz opłaty produktowej. Właśnie z tych środków udzielają one dofinansowania na przedsięwzięcia związane z odnawialnymi źródłami energii, w formach przedstawionych w tabeli 3.

Tabela 2

Finansowanie ochrony środowiska według różnych formy pomocy publicznej realizowane przez EkoFundusz, NFOŚiGW i WFOŚiGW w latach 2003–2005

Instytucja	Przyznane i wydatkowane środki [mln zł]			
	Forma finansowania	2003	2004	Plan na rok 2005
EkoFundusz	Dotacje	157,6 zatwierdzone dotacje: 219,3 mln zł dla 115 projektów)	137,4 zatwierdzone dotacje: 98 mln zł dla 99 projektów	140–160 (na podstawie szacowanych wpływów z tytułu ekokonwersji długu)
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	Dotacje	673,4	531,7	692
	w tym: ochrona klimatu i powietrza	59,4	32,6	
	Pożyczki, kredyty, linie kredytowe	817,9	686,1	1100
	w tym: ochrona klimatu i powietrza	473,2	165,0	
	Finansowanie kapitałowe	11,4	41,8	–
	Łącznie	1502,6	1 259,6 zatwierdzono dofinansowanie: 1538,4 mln zł dla 801 projektów	1872
Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	Dotacje	625,3	592,0	b.d.
	w tym: ochrona klimatu i powietrza	136,6	117,5	
	Pożyczki, kredyty, linie kredytowe	1180,9	1 377,3	
	w tym: ochrona klimatu i powietrza	293,4	297,1	
	Finansowanie kapitałowe	–	6,4	
	Łącznie	1823,6	1 976,7	

Źródło: opracowanie własne na podstawie [10, 12–13]

Tabela 3
Formy finansowania ochrony środowiska stosowane przez NFOŚiGW

Finansowanie pożyczkowe	– pożyczki udzielane przez Narodowy Fundusz, – kredyty udzielane przez banki, ze środków Narodowego Funduszu, – linie kredytowe, ze środków Narodowego Funduszu, obsługiwane przez banki
Finansowanie bezzwrotne	– dotacje inwestycyjne, – dotacje nieinwestycyjne, – dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych, umorzenia pożyczek i kredytów, – nagrody w konkursach organizowanych na rzecz ochrony środowiska, – koszty obsługi programów zagranicznych
Finansowanie kapitałowe	– zakup lub obejmowanie akcji i udziałów w spółkach działających na rzecz ochrony środowiska

Źródło: opracowanie własne

Zasady udzielania pomocy finansowej wraz z wymaganiami, limitami i wielkością oprocentowania zostały przedstawione szczegółowo w uchwale RN z dnia 19.01.2001 r. [20]. Głównym kryterium oceny i wyboru przedsięwzięć finansowanych przez te fundusze jest przede wszystkim efekt ekologiczny towarzyszący implementacji danego przedsięwzięcia, a także: efektywność ekonomiczna wraz z oceną finansową, uwarunkowania techniczne i kryterium wymagań formalnych jedna z najczęstszych przyczyn odrzucenia wniosków.

4. MOŻLIWOŚCI DOFINANSOWANIA ZE ŚRODKÓW UNIJNYCH PROJEKTÓW Z SEKTORA ENERGETYKI ODNAWIALNEJ

Po akcesji do Unii Europejskiej Polska stała się odbiorcą funduszy pomocowych z Unii. W pełni może korzystać z dostępności tego typu środków na takich samych zasadach, jak pozostałe państwa członkowskie. Cele priorytetowe polityki regionalnej Unii Europejskiej realizowane są z zastosowaniem instrumentów finansowych, jakimi są Fundusze Strukturalne oraz Fundusz Spójności. W ramach tych Funduszy Polska może dofinansowywać również działania związane z rozwojem sektora energetyki odnawialnej. Możliwości te pokazuje tabela 4.

4.1 FUNDUSZE STRUKTURALNE

Środki z Funduszy Strukturalnych przeznaczone na współfinansowanie przedsięwzięć w sektorze energetyki odnawialnej stanowią część środków wyznaczonych na inwestycje z zakresu ochrony środowiska. Takie właśnie przedsięwzięcia współfinansowane są między innymi z jednego z Funduszy Strukturalnych: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Tabela 4

Programy unijne umożliwiające uzyskanie dotacji na inwestycje w sektorze energetyki odnawialnej w Polsce (lata 2004–2006)

Beneficjanci	Fundusze Strukturalne				Fundusz Spójności
	Sektorowy Program Operacyjny „Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw”	Zintegrowany Programu Operacyjny Rozwoju Regionalnego			
	Priorytet 2: Bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw Działanie 2.4: Wsparcie przedsięwzięć w zakresie dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska Poddziałanie 2.4.3: Ochrona powietrza	Priorytet 1: Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów Działanie 1.2: Infrastruktura ochrony środowiska	Priorytet 3: Rozwój lokalny Działanie 3.1: Obszary wiejskie	Priorytet 3: Rozwój lokalny Działanie 3.2: Obszary podlegające restrukturyzacji	
Jednostki samorządu terytorialnego: gminy, powiaty, województwa oraz działające w ich imieniu jednostki organizacyjne		77 projektów zatwierdzonych dofinansowano na kwotę 642,4 mln zł Do wykorzystania pozostało jeszcze około 577,5 mln zł Formy finansowania: dotacje	436 projektów zatwierdzonych dofinansowano na kwotę 551,3 mln zł Do wykorzystania pozostało jeszcze około 875,5 mln zł Formy finansowania: dotacje	58 projektów zatwierdzonych dofinansowano na kwotę 96,5 mln zł Do wykorzystania pozostało jeszcze około 377 mln zł Formy finansowania: dotacje	Na dzień 31.12.04 wartość podpisanych kontraktów w sektorze ochrony środowiska wyniosła 836 850 tys. euro , natomiast wydatkowanych środków 142 923 tys. euro
Przedsiębiorstwa wskazane w załączniku nr XII, rozdział 13: Środowisko naturalne, Traktatu Akcesyjnego	28 projektów działania 2.4. zatwierdzonych po 1 rundzie aplikacyjnej dofinansowano na kwotę 133,5 mln zł Do wykorzystania pozostało jeszcze około 709,7 mln zł Formy finansowania: dotacje, pożyczki				

Źródło: opracowanie własne na podstawie [1, 4, 15–17]

Są one realizowane w Polsce w ramach dwóch programów operacyjnych:

- 1) Sektorowego Programu Operacyjnego: „Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw” (SPO – WKP)
- 2) Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR).

Sektorowy Program Operacyjny „Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw”

Celem programu jest wsparcie działań prowadzących do wzrostu konkurencyjności polskiej gospodarki i zwiększających jej zdolność do funkcjonowania w warunkach otwartego rynku. Na program w latach 2004–2006 przeznaczono łącznie około 2,8 mld euro, w tym środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego około 1,25 mld euro [17].

W ramach priorytetu 2, działania 2.4 tego programu można dofinansować projekty dotyczące sektora energetyki odnawialnej.

Priorytet 2: Bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw

Działanie 2.4: Wsparcie przedsięwzięć w zakresie dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska

Poddziałanie 2.4.3: Ochrona powietrza

Działanie 2.4. jest jednym z czterech działań realizowanych w ramach priorytetu 2 SPO – WKP. Jego celem jest zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw działających w warunkach Jednolitego Rynku Europejskiego poprzez wsparcie finansowe (dotacje, pożyczki) dla tych przedsiębiorstw, które są zobligowane do dostosowania swojej infrastruktury do wymogów ochrony środowiska. Trzecie z czterech poddziałań tego programu, poddziałanie 2.4.3, umożliwia, między innymi, uzyskanie dotacji na przedsięwzięcia na rzecz wykorzystywania odnawialnych źródeł energii. Celem poddziałania 2.4.3 jest obniżenie wielkości emisji do powietrza substancji zanieczyszczających z istniejących obiektów spalania paliw o mocy cieplnej wprowadzanej w paliwie większej niż 50 MW, w celu poprawy jakości powietrza oraz dostosowanie funkcjonujących obiektów do norm określonych przepisami ochrony środowiska.

Na realizację całego działania 2.4 przewidziano 511,06 mln euro z czego 155,37 mln euro będzie pochodziło z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, 51,80 mln euro z budżetu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, a 303,89 mln euro ze źródeł prywatnych (zapewnionych przez przedsiębiorców). Maksymalna wysokość dotacji może wynieść 5 mln euro [17]. Pomoc finansowa w ramach działania 2.4 udzielana jest tylko i wyłącznie w formie refundacji części kosztów kwalifikowanych. Wnioski muszą być złożone przed rozpoczęciem realizacji projektu i tylko koszty poniesione po złożeniu wniosku będą mogły być uznane za kwalifikowane. Przystępując do realizacji projektu, przed jego formalnym zaakceptowaniem wnioskodawca bierze na siebie ryzyko konieczności sfinansowania całości projektu z własnych środków w przypadku, gdy projekt nie zostanie zaakceptowany. Projektodawca powinien przed rozpoczęciem realizacji projektu zapewnić jego pełne finansowanie bądź ze środków własnych, bądź z innych źródeł.

18 marca 2005 r. zakończyła się pierwsza runda przyjmowania wniosków o dofinansowanie w ramach działania 2.4 SPO–WKP. Do Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, będącego instytucją wdrażającą dla tego działania wpłynęło 85 wniosków, w tym 14 z nich dotyczyło ochrony powietrza (poddziałanie 2.4.3). Po pierwszej rundzie aplikacyjnej (po ocenie formalnej oraz techniczno-ekonomicznej i merytorycznej) wybrano 28 projektów o łącznej kwocie dofinansowania 133,5 mln zł. Do wykorzystania pozostało jeszcze ok. 710 mln zł. [15].

Zatwierdzona została także druga runda aplikacyjna do działania 2.4, która odbyła się od 16 sierpnia do 23 września 2005 r. NFOŚiGW przewiduje przeprowadzenie jeszcze w tym roku trzeciej rundy naboru wniosków (najpóźniej w grudniu). Kolejne rundy będą ogłaszane w ramach dostępnych środków, w możliwie wczesnych terminach.

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR)

Generalnym celem tego programu jest zapewnienie wszystkim regionom w Polsce, w powiązaniu z działaniami podejmowanymi w ramach innych programów operacyjnych, udziału w procesach rozwojowych i modernizacyjnych gospodarki poprzez tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów. W ramach ZPORR realizowane są inwestycje infrastrukturalne w zakresie ochrony środowiska oraz inwestycje związane z rewitalizacją obszarów zdegradowanych. Program jest finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego oraz ze środków krajowych. Ogółem na program operacyjny w latach 2004–2006 przeznaczone jest około 4,3 mld euro, w tym z Funduszy Strukturalnych – około 2,8 mld euro [17].

Priorytety 1 i 3 tego programu dają możliwość uzyskania dotacji w sektorze energetyki odnawialnej.

Priorytet 1: Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów

Działanie 2: Infrastruktura ochrony środowiska

To źródło finansowania ma na celu między innymi zwiększenie wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych.

Rodzaje projektów możliwych do realizacji w ramach działania 1.2 dotyczące tego celu, to:

- poprawa jakości powietrza – modernizacja i rozbudowa miejskich systemów ciepłowniczych i wyposażenie ich w instalacje ograniczające emisje zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza, przekształcenie istniejących systemów ogrzewania obiektów użyteczności publicznej w systemy bardziej przyjazne dla środowiska, w szczególności ograniczenie „niskiej emisji”;
- wykorzystanie odnawialnych źródeł energii – budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej do produkcji i przesyłu energii odnawialnej (energia wiatrowa, wodna, geotermalna, kolektory słoneczne i ogniwa fotowoltaiczne, biomasa).

W ramach działania 1.2 realizowane będą projekty infrastrukturalne o wartości całkowitej od 1 mln do 10 mln euro. Procentowy wskaźnik pomocy publicznej w przypadku projektów z zakresu odnawialnych źródeł energii i poprawy jakości powietrza wynosi odpowiednio:

- na nowe inwestycje od 20% do 60% w zależności od lokalizacji i wielkości przedsiębiorstwa;
- w przypadku inwestycji nie będącej nową inwestycją koszty kwalifikowane równe są nadwyżce kosztów przedsięwzięcia związanego z wykorzystaniem energii odnawialnej w porównaniu do kosztów wybudowania źródła konwencjonalnego o porównywalnej mocy. Przy porównywaniu kosztów mają miejsce dwie sytuacje:

- 1) gdy zastępowane jest istniejące źródło, porównanie dotyczy kosztów wykonania źródła konwencjonalnego z zastosowaniem paliwa, które było wykorzystywane dotychczas;
- 2) w przypadku budowy nowego źródła, porównanie dotyczy kosztów wykonania najtańszego źródła konwencjonalnego o takiej samej mocy.

Ponadto od poniesionych kosztów należy odjąć ewentualne dochody wynikające ze zwiększenia zdolności produkcyjnych, oszczędności w ponoszonych kosztach oraz dochody z dodatkowej produkcji pomocniczej liczone w okresie 5 lat od zakończenia inwestycji.

Priorytet 3: Rozwój lokalny

Działanie 3.1: Obszary wiejskie

Działanie 3.2: Obszary podlegające restrukturyzacji

Środki finansowe w ramach działania 3.1 przeznaczone są dla miejscowości wiejskich i miejskich do 20 tys. mieszkańców, natomiast w ramach działania 3.2 finansowanie przeznaczone jest jedynie dla wybranych powiatów Polski. W miejscowościach, które znajdują się w wybranych regionach (działanie 3.2) oraz mają do 20 tys. mieszkańców (działanie 3.1), mogą być finansowane inwestycje związane z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii, takie jak budowa, rozbudowa i modernizacja urządzeń do produkcji i przesyłu energii ze źródeł odnawialnych. Projekty mogą otrzymać dotację, jeśli wykaże się, iż mają wpływ na zwiększenie atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej danego rejonu oraz stworzą warunki dla wzrostu zatrudnienia.

Na lata 2004–2006 w ramach działania 3.1, przyznano Polsce 352,1 mln euro środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, natomiast w ramach działania 3.2. 116,9 mln euro [17].

4.2. FUNDUSZ SPÓJNOŚCI

Fundusz Spójności nie należy do Funduszy Strukturalnych, ale jest instrumentem polityki strukturalnej Unii Europejskiej. Finansuje działania o zasięgu krajowym, a nie regionalnym, jak ma to miejsce w przypadku Funduszy Strukturalnych. Celem nadrzędnym funduszu jest wzmocnienie spójności społecznej i gospodarczej Unii poprzez finansowanie dużych projektów tworzących spójną całość w zakresie ochrony środowiska i infrastruktury transportowej.

Finansowanie przedsięwzięć z Funduszu Spójności opiera się na zasadzie współfinansowania. Oznacza to, że projekty inwestycyjne ubiegające się o dofinansowanie mogą otrzymać maksymalnie do 85% środków finansowych z funduszu, strona polska musi zagwarantować pozostałą część, z jednego lub kilku źródeł. Natomiast w 100% ze środków Funduszu Spójności może być finansowana pomoc doradcza. W ramach jednego projektu nie można korzystać jednocześnie z Funduszu Spójności oraz Funduszy Strukturalnych. Średnia alokacja dla Polski w latach 2004–2006 wynosi 4178,6 mln euro. Przyznane Polsce środki Funduszu Spójności będą w równym stopniu wspierać obszary priorytetowe jakimi są: środowisko i transport [16].

Kategoriami interwencji wspomaganymi przez Fundusz Spójności mogą być między innymi:

- infrastruktura energetyczna, w tym produkcja i dostawa energii;
- odnawialne źródła energii.

Komisja Europejska w roku 2004 wydała 31 decyzji w sprawie przyznania pomocy z Funduszu Spójności dla projektów zgłoszonych przez Polskę do dofinansowania. Wśród decyzji wydanych przez Komisję Europejską znalazły się 22 dla projektów inwestycyjnych w sektorze środowiska [14]. W większości projekty te dotyczą poprawy gospodarki wodno-ściekowej. Na dzień 31 grudnia 2004 roku wartość podpisanych kontraktów w sektorze ochrony środowiska wyniosła 836,8 mln euro, natomiast wydatkowanych środków 142,9 mln euro [4].

5. PODSUMOWANIE

Dostęp do środków finansowych w sektorze energetyki odnawialnej zależy w dużym stopniu od posiadania aktualnej, kompletnej i właściwie ukierunkowanej informacji. Inwestorom potrzebna jest wiedza na temat obowiązujących ogólnych zasad i specyficznych wymogów poszczególnych instytucji finansujących w odniesieniu do konkretnych projektów. Należy mieć na uwadze, że projekty ubiegające się o środki finansowe muszą spełniać określone wymogi i wpisywać się w priorytety danych funduszy. Nie zawsze hasło „ochrona środowiska” oznacza możliwość finansowania projektów z sektora energetyki odnawialnej.

Fundusze krajowe w chwili obecnej przedstawiają się na udzielanie kredytów pomostowych umożliwiających przeprowadzenie projektów, które uzyskały akceptacje funduszy unijnych. Ma to umożliwić maksymalne wykorzystanie tychże funduszy. Bariera pełnego finansowania projektów jest jedną z głównych przyczyn niemożności przeprowadzenia inwestycji przez wielu inwestorów. W „Programie polityki w zakresie pomocy publicznej na lata 2005–2010” jako główny cel określono właśnie skorelowanie polityki pomocy publicznej w Polsce ze standardami i tendencjami w Unii Europejskiej i maksymalne wykorzystanie funduszy unijnych. Także EkoFundusz obecnie nie podejmuje się finansowania projektów, które dostały lub mają dostać pomoc z funduszy unijnych, pozostawiając swe środki dla dobrych krajowych projektów, które z różnych przyczyn nie mogły być finansowane z funduszy unijnych.

Przed inwestorami realizującymi projekty z zakresu energetyki odnawialnej pojawiły się więc nowe możliwości dostępu do środków finansowych, których wykorzystanie może być motorem rozwoju odnawialnych źródeł energii.

Literatura

- [1] *Decyzje w sprawie przyznania pomocy z Funduszu Spójności dla projektów zgłoszonych w roku 2004*. www.fundusze-strukturalne.gov.pl
- [2] Directive 2001/77/EC *On the promotion of electricity produced from renewable energy sources in the internal electricity market*. Official Journal of the European Communities, 27.10.2001, L283/33 *Informacja o gospodarowaniu środkami w wojewódzkich funduszach ochrony środowiska i gospodarki wodnej w roku 2003 i 2004 roku*. Warszawa, NFOŚiGW 2005
- [3] *Informacja o realizacji Funduszu Spójności* (stan na 31 grudnia 2004)
- [4] *Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010*. Warszawa, grudzień 2002
- [5] *Polityka energetyczna Polski do 2025 roku*. Warszawa, 2004
- [6] *Prawo energetyczne*. Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997
- [7] *Prawo ochrony środowiska*. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001
- [8] *Program polityki w zakresie pomocy publicznej na lata 2005–2010*. Warszawa, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Urząd Ochrony Konkurencji i konsumentów 2005
- [9] Fundacja EkoFundusz: *Raport roczny*. 2004
- [10] Soliński B.: *Uwarunkowania prawne rozwoju energetyki odnawialnej w Polsce i Unii Europejskiej*. Kwartalnik AGH, Zagadnienia Techniczno-Ekonomiczne, t. 48, z. 2, 2003
- [11] *Sprawozdanie z działalności Ekofunduszu w roku 2003 i 2004*. www.ekofundusz.org.pl
- [12] *Sprawozdanie z działalności Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w 2003 i 2004 roku*. Warszawa, NFOŚiGW 2005
- [13] *Strategia Rozwoju Energetyki Odnawialnej*. Warszawa, Materiały Ministerstwa Środowiska 2000
- [14] *Unia dla przedsiębiorczych – program konkurencyjność*. www.nfosigw.gov.pl
- [15] www.fundusze-spojnosci.gov.pl
- [16] www.fundusze-strukturalne.gov.pl
- [17] *Zasady działania EkoFunduszu*. Warszawa, 2005
- [18] *Zasady udzielania i umarzania pożyczek, udzielania dotacji oraz dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek ze środków NFOŚiGW*. Uchwała RN nr 65/04 z dnia 19.07.2004 r.